

Aan: colleges en raden Regio FoodValley

uw kenmerk:	uw brief van:	ons kenmerk:	behandeld door:	doorkiesnummer:	e-mailadres:
		18/FV/ABZ	G. Boeve	0318 680 667	Gert.boeve@regiofoodvalley.nl
onderwerp:				bijl.: 3	datum: 31 augustus 2018
Regiodeal FoodValley is ingediend!					

Geachte heer, mevrouw,

Inleiding regiodeals

Het kabinet heeft in het regeerakkoord opgenomen dat men met regio's deals wil afsluiten voor regionale knelpunten en kansen. Het kabinet wil dat er samen met (publieke en private) partners regionaal een geïntegreerde aanpak tot stand komt van economische, sociale en ecologische opgaven die in de regio spelen. Deze opgaven zijn kenmerkend voor de regio en meervoudig van aard. De deals bevatten concrete plannen die op korte termijn tot uitvoering kunnen komen en snel tot resultaten kunnen leiden. Partnerschap van het Rijk met de regio's is aan de orde, wanneer regionale opgaven een bovenregionale uitstraling hebben en/of de draagkracht van de regio te boven gaan. Voor de regiodeals is een flink budget beschikbaar: het totale budget is € 950 miljoen voor 2018-2022. Een deel daarvan is reeds bestemd.

Randvoorwaarden

Het beschikbare budget wordt in meerdere tranches beschikbaar gesteld. Voor de eerste tranche (€ 200 miljoen) zijn acht randvoorwaarden opgesteld. Zo moeten de regionale doelen aansluiten bij opgaven uit het regeerakkoord of onderliggend Rijksbeleid, moet er sprake zijn van cofinanciering en gaat het bij voorkeur om publiek-private samenwerking.

FoodValley

In de aanloop naar de landelijke verkiezingen van 2017 is er vanuit Regio FoodValley al flink gelobbyd ten behoeve van de verkiezingsprogramma's van de politieke partijen. Dit heeft geleid tot het volgende citaat in het regeerakkoord: *'Om een gezonde leefomgeving te waarborgen voor mensen en dieren zal het kabinet de samenwerking in de Regio FoodValley ondersteunen en de uitkomsten daarvan beschikbaar maken voor de rest van Nederland.'*

Voor de triple helix partners in onze regio is dit het vertrekpunt geweest voor het uitwerken van de regionale inzet voor de regiodeal. Na de lancering van het regeerakkoord is zo snel mogelijk geprobeerd om de minister Schouten van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) voor een werkbezoek naar Regio FoodValley te krijgen. In maart van dit jaar is dat gelukt en is aan minister Schouten de (bijgevoegde) infographic aangeboden, om vanuit de kant van Regio aan te geven dat we graag een Regiodeal met het kabinet willen afsluiten.

Vertrekpunt

In de infographic van maart jl. worden zeven thema's benoemd. Afgelopen periode is er hard gewerkt om bovenstaande thema's te verwerken in drie programma's:

- I: De transitie van de agrarische sector, waaronder in de dierlijke eiwitproductie;
- II: Het gezonder en duurzamer maken van ons voedselsysteem en - consumptie;
- III: Faciliteren en versterken kennis- en innovatiecluster in FoodValley.

Deze drie programma's zijn uitgewerkt in een samenvattende beschrijving op basis van een door het Rijk voorgeschreven format (two pager) en een handout regiodeal. Ook deze documenten treft u bijgaand aan, evenals de update van de infographic.

Proces en financiën

De Triple Helix Regio FoodValley is indiener van de aanvraag. Daarnaast is er een bestuurlijke stuurgroep actief van dragende partijen voor de uitvoering van Regiodeal (Provincies Gelderland en Utrecht, WUR, Universiteit Utrecht, LTO Gelderse Vallei, Regio FoodValley en VNO-NCW). Ook deze stuurgroep zal de hiervoor genoemde stukken goedkeuren. Naast deze partijen zijn veel andere partijen van binnen en buiten Regio FoodValley in een of meerdere programma's betrokken. Dat betreffen onderwijsinstellingen als Aeres Groep en CHE, maar ook bedrijven en instellingen als Voedingsalliantie.

De totale omvang van het beoogde investeringsprogramma bedraagt € 140 miljoen. Ingezet wordt op een bijdrage van het kabinet van € 40 miljoen. De provincies Gelderland en Utrecht, de kennisinstellingen en het bedrijfsleven hebben de intentie uitgesproken om substantieel bij te dragen. Voor de regio FoodValley wordt uitgegaan van een eigen inbreng van € 10 miljoen.

Het programma moet nog concreet worden uitgewerkt. Dat zal gebeuren zodra bekend is hoe het Rijk op alle ingediende voorstellen reageert en in welke mate financiële middelen worden toegewezen. Op basis van die uitwerking zullen wij met concrete voorstellen komen voor projecten en de benodigde financiering van het regionaal aandeel in de uitvoeringskosten. Verwacht wordt dat in het najaar bekend wordt welke regiodeals gesloten gaan worden, en dat deze in het voorjaar van 2019 ondertekend worden.

Met vriendelijke groet,

Gert Boeve,
Secretaris-directeur

René Verhulst,
Voorzitter

FOOD VALLEY

Het Nederlandse epicentrum van voedselinnovatie en kennis

In 2050

wonen er ruim
9.000.000.000 mensen
op aarde.

FOODVALLEY wil als wereldleider
in kennis en innovatie over
AgroFood een zo groot mogelijke
bijdrage leveren aan gezond en
duurzaam voedsel voor iedereen.

Om **wereldleider** te blijven in
kennis en innovatie over AgroFood
gaan we graag een partnerschap
aan op de volgende **thema's**:

Versnelling van de transitie naar duurzaam en gezond voedsel

Two-pager Regiodeal Foodvalley - 31 augustus 2018

Partijen	Welke partijen doen het voorstel? Waaruit blijkt de Triple Helix samenwerking?
	Regio FoodValley, de provincies Gelderland en Utrecht, de Wageningen University and Research (WUR) en de Universiteit Utrecht (UU), LTO Gelderse Vallei en de VNO-NCW doen het voorstel voor een Regiodeal. Bij de voorbereidingen van de Regiodeal zijn ook talrijke andere partijen betrokken zoals agrarische bedrijven, veevoerb企业n, specifieke agro-expertise (zoals het Poultry Expertise Centrum en de ICT Campus Foodvalley), de Rabobank, Danone Nutricia Research, kennisinstellingen van het MBO en HBO (zoals de Aeres Groep en de CHE), UMC Utrecht, het Sustainable Food Initiative, Prinses Maxima Centrum voor kinderoncologie, Ziekenhuis de Gelderse Vallei, Netherlands Center for One Health (NCOH) en vele anderen. De Triple Helix samenwerking blijkt uit de coalitie van partijen die de Regiodeal indienen. Samen is inhoud gegeven aan de Regiodeal en staat men garant voor de cofinanciering van de deal.
Regio	Omschrijf het geografisch gebied (waar de deal betrekking op heeft).
	De partners van de Regiodeal zijn gevestigd in de regio FoodValley (dat bestaat uit acht gemeenten: Barneveld, Ede, Nijkerk, Wageningen, Veenendaal, Rhenen, Renswoude en Scherpenzeel) en de provincies Gelderland en Utrecht.
Opgave	Omschrijf de regionale opgave, geef daarbij aan: - Waarom die kenmerkend is voor de regio - Het meervoudige karakter - Waarom het Rijk moet bijdragen - Het verwachte regio-overstijgende effect - Waarom het de draagkracht van de regio te boven gaat

	Kern van de regiodeal De centrale opgave van de Regiodeal is <i>het versnellen van de transitie naar duurzaam en gezond voedsel</i>. Daarmee hebben we de hele waardeketen in het vizier: van productie tot consumptie, van het prille leven tot de oude dag. Deze opgave past niet binnen één beleidsterrein en is daarmee meervoudig van aard. De transitie raakt aan beleidsterreinen als gezondheid, duurzaamheid, landbouw, economie, voedsel en onderwijs en heeft daarmee een meervoudig karakter. Kracht en ervaring in de regio De opgave past bij de regio omdat in de regio een veelvoud van kennisinstellingen (WO, HBO en MBO) en R&D Bedrijven is gevestigd met expertise op voeding en gezondheid. Daarnaast hebben we bewezen dat we succesvol kunnen innoveren in de agrarische sector (mèt de sector), is er een sterke agro-(kennis)economie (met partijen als Denkavit en Jansen Poultry), hebben we internationale topspelers in de regio in de Agrofoodsector zoals Unilever, Friesland Campina en in de Lifescience & Health sector sterke partijen zoals bijvoorbeeld Danone Nutricia Research. Tot slot hebben we een goede functionerende Triple Helix samenwerking. Partnerschap met het Rijk; belang van boven-regionale samenwerking Het Rijk moet aan deze opgave bijdragen omdat de transitie in duurzaam en gezond voedsel een grote, maatschappelijke opgave is van (inter)nationaal belang. De versnelling van de transitie kan niet alleen gedragen worden door de regio met haar partners. Wij hebben het Rijk nodig bij het veranderen van regelgeving, te beginnen met experimenteerruimte, het realiseren van bovenregionale impact, financiële impulsen en het opschalen van initiatieven (om resultaten beschikbaar te maken voor heel Nederland - denk aan de fijnstofaanpak-). De kracht van de FoodValley verbonden met de andere krachten in Nederland op dit terrein maken uiteindelijk de beoogde systeemverandering succesvol op nationaal niveau.
Doel en ambitie	Ambitie op de lange termijn (waar wil je als regio staan als de opgave is aangepakt).
	Ambitie regio We versnellen de transitie naar duurzaam en gezond voedsel door: - in de veehouderij te experimenteren met nieuwe stallen en andere duurzame productietechnieken en de resultaten van onze innovaties grootschalig beschikbaar te maken voor de boerenbedrijven van de toekomst. - mensen te verleiden tot het eten van gezond en duurzaam voedsel door innovatieve experimenten in de ruimtelijke, sociale en zorgomgeving en gezonde voeding een belangrijke plek te geven in curatieve en preventieve gezondheidszorg. - in mainport FoodValley wetenschap, praktijkonderwijs, starters en bestaande bedrijven bij elkaar te brengen om innovaties toe te passen in nieuwe en bestaande producten, met het WFC als internationale etalage voor het Nederlandse voedselbeleid van de toekomst.
Voorgestelde aanpak	De voorgestelde aanpak op hoofdlijnen, aandacht voor: - Integraliteit - Doelrealisatie en bijdrage aan brede welvaart - Output (resultaat) & outcome (effect)

	- Aansluiting bij Rijksbeleid/Regeerakkoord

Aanpak op hoofdlijnen

1. Transitie primaire sector

Nieuwe innovatieve maatregelen voor een zoveel mogelijk duurzame landbouw met een gezonde leefomgeving voor mens en dier

- Op een groot aantal proeflocaties nieuwe innovaties toepassen. Met behulp van big data monitoren van de effecten van maatregelen op onder meer luchtkwaliteit (fijnstof), grond, water, gezonde bodem, natuur & biodiversiteit, gezonde leefomgeving om de meest effectieve set aan maatregelen te vinden en deze vervolgens beschikbaar te maken voor heel Nederland.
- Samen met boerenondernemingen kijken hoe we via een combinatie van regelgeving, eerlijke en nieuwe verdienmodellen (true pricing), kortere voedselketens, nieuwe productiesystemen en andere innovaties de transitie naar duurzamere bedrijfsmodellen economisch rendabel kunnen maken en tegelijkertijd een gezonde leefomgeving kunnen waarborgen voor mens en dier.

Versnellen Innovatie in de (intensieve) veehouderij

- Op te zetten innovatiehubs/-centra rondom varkenshouderij en andere vee-soorten
- De verbinding tussen de maatschappij en agrariër versterken.

Een impuls aan de productie van alternatieve vormen van voedsel

- Samen met MKB-bedrijven een expertise centrum te realiseren voor de grootschalige productie van insecten.
- Kennisontwikkeling aanjagen om de kansen voor het gebruik en toepassing van nieuwe en bestaande eiwitten te vergroten (waaronder de inzet van reststromen van voedsel, grootschalige insectenkweek en de eiwitextractie uit grassen).

2. Gezonde voeding, van prille start tot oude dag

Mensen verleiden gezonder en duurzamer te eten

- Met nudges (kleine duwtjes) - of andere aanpassingen in de keuzeomgeving - gezondere en duurzamere voedselkeuzes te stimuleren.
- Experimenteren met maatregelen in de ruimtelijke ordening om mensen meer in aanraking te laten komen met gezond en duurzaam voedsel.
- Samen met bedrijven experimenteren met vitaliteit op de werkvloer.
- Omgevings- en leefstijl interventies realiseren bij risicogroepen ter preventie van hart- en vaatziekten en diabetes.
- Een World Food Center Experience realiseren waar jaarlijks 350.000 mensen op een aantrekkelijke wijze het eerlijke verhaal over voedsel wordt verteld.

c. Voeding in de zorg verbeteren en in de praktijk brengen

- Voedingszorg voor oncologische patiënten en patiënten met chronische ziekten optimaliseren.
- Eiwitrijke voeding en krachttraining voor kwetsbare ouderen borgen in de praktijk.

	▪ Goede voeding en beweging realiseren voor mensen met cognitieve achteruitgang. ▪ Optimale voeding rond operaties aan knie of heup verstrekken. ▪ Met optimale voeding in de eerste 1000 dagen (moeder en kind) bijdragen aan levenslange gezondheid. ▪ Het testen en toepassen van ICT-innovaties als kansrijk spoor voor vernieuwing.

	<i>Kennis van gezond en duurzaam voedsel verbeteren</i> ▪ Verbeteren van de inbedding van voedingsonderwijs in kennisinstellingen met zorgopleidingen (MBO, HBO en WO). ▪ Samen met o.a. Rijk en Voedingscentrum werken aan doorontwikkeling van het voedselonderwijs, waarbij het WFC-Experience de ambitie heeft het nationale voedingseducatiecentrum te worden met ruimtes om het ontstaan, het bewerken en de toepassingen van voedsel te ervaren. 3.FoodValley als mainport werkt aan nieuwe gezonde en duurzame voeding <i>Nauwere verbinding tussen innovatie en de consument</i> ▪ Opzetten van het WFC onderzoeksprogramma gericht op “consumer involvement” bij gezonde en duurzame keuzes op het terrein van voeding. ▪ In het WFC een Living-lab voor het Sustainable Food Initiative inrichten, voor beter inzicht in consumentenvoorkeuren bij productie van duurzame voedingsmiddelen. ▪ Via het WFC een Internationale etalage bieden voor professionele bezoekers over wat Nederland op terrein van duurzaam en gezonde voeding te bieden heeft. <i>Toegankelijker maken van gedeelde faciliteiten voor MKB en startende ondernemingen</i> ▪ Vouchers uit geven voor het gebruik van gedeelde faciliteiten voor MKB en startende ondernemingen. ▪ Een gezamenlijke pool van mensen opzetten die de gedeelde faciliteiten kunnen bedienen. ▪ Het uitbreiden van het aanbod van gedeelde faciliteiten gericht, mede op de vraag van MKB en startende ondernemingen. ▪ Het uitbreiden van gedeelde faciliteiten in het algemeen met oog voor duurzame exploitatie. ▪ Aantrekkelijke betaalbare huisvesting voor startende ondernemers realiseren. <i>Mainportfunctie inrichten</i> ▪ Een clusterorganisatie opzetten om de mainportfunctie van FoodValley, op het gebied van voeding en gezondheid, te versterken. Hierbij werken we aan de versnelling van innovatie, het verbeteren van het vestigingsklimaat, human capital, promotie en acquisitie en ondernemerschap. Ondersteunen van inhoudelijke programma’s, zoals het Sustainable Food Initiative (SFI) en The Protein Cluster (TPC) en aandacht voor langjarige financiering via mogelijkheden InvestNL. ▪ Voorzieningen treffen om de mainportfunctie van FoodValley, op het gebied van voeding en gezondheid, te versterken. Het werken aan de versnelling van innovatie, het verbeteren van het vestigingsklimaat, human capital, promotie en acquisitie en ondernemerschap. Ondersteunen van inhoudelijke programma’s, zoals het Sustainable Food Initiative (SFI) en The Protein Cluster (TPC) en aandacht voor langjarige financiering via mogelijkheden InvestNL.

Integraliteit

Door een programmatische aanpak willen we bovenstaande doelen realiseren. De samenhang van de programmatische onderdelen zit hem erin dat de totale aanpak zich richt op de gehele voedselketen. Het eerste onderdeel richt zich op de voedselproductie, de tweede en derde onderdelen gaan vooral over voedselconsumptie en gezondheid en het laatste onderdeel richt zich vooral om de randvoorwaarden voor innovatie in de totale voedselketen. De programmatische aanpak richt zich met alle onderdelen op de praktijk van morgen en investeringen in de toekomst. Onderdeel van de aanpak is in ieder geval het voortzetten en uitbouwen van de aanpak luchtkwaliteit (door een grootschalige kennisintensieve proeftuin te realiseren), experimenten met een meer circulaire voedselvoorziening (met een plek voor reststromen) en de eiwittransitie.

Resultaten

- Er zijn praktische toepassingen ontwikkeld en geïmplementeerd richting meer circulaire en schone voedselproductie, binnen economische en rendabele bedrijfstvormen voor de agrarische sector (met een focus op de pluimvee en kalveren).
- De gezonde en duurzame keuze is structureel gemakkelijker doordat we mensen via aanpassingen in de voedselomgeving daartoe effectief verleiden;
- Implementatie van succesvolle voeding- en leefstijlinterventies om de ontwikkeling van chronische ziekten tegen te gaan bij risicogroepen (onder andere mensen met een lage sociaal-economische positie (SEP) en/of overgewicht);
- Voeding op maat speelt een belangrijke rol in de preventieve en curatieve gezondheidszorg;
- Interventies in consumptiepatronen om andere en nieuwe voeding een vast onderdeel van onze voedselkeuzes te laten worden;
- We operationaliseren de internationale etalage van de Agrofoodsector en het nationale centrum voor voedselbeleving in het World Food Center;
- Succesvolle voorzieningen getroffen om innovaties sneller tot stand te brengen door verbeterde toegang tot gedeelde faciliteiten;
- Succesvolle voorzieningen zijn getroffen om FoodValley als mainport AgroFood waar te kunnen maken waarmee we de status van Nederland op AgroFood versterken.

Lange termijn effecten resultaten

- Een florerende en toekomstbestendige landbouwsector die duurzaam is voor mens, dier en omgeving. De duurzame en gezonde voedselkeuze is structureel gemakkelijker geworden. Daardoor gaan we de toename in leefstijl gerelateerde ziekten in Nederland tegen en is het economisch rendabeler geworden om gezond en duurzaam te produceren.
- Door verbeterde voeding en leefstijl van onder andere mensen uit risicogroepen en patiënten wordt (a) de tweedeling in de samenleving tegengegaan en (b) de algehele gezondheid en kwaliteit van leven verbeterd en de daaraan verbonden zorgkosten verminderd.
- Nederland blijft mondiaal gidsland in duurzaam en gezond voedsel met FoodValley als mainport.

	Aansluiting Rijksbeleid/Regeerakkoord De hierboven beschreven aanpak sluit aan bij het Rijksbeleid/Regeerakkoord doordat het invulling geeft aan de belofte in het Regeerakkoord om de samenwerking in de regio FoodValley te versterken voor het waarborgen van een gezonde leefomgeving voor mens en dier. Daarnaast geeft de Regiodeal ook handvaten om de beoogde verandering in het topsectorenbeleid in te vullen. Zo zijn er nog tal van andere raakvlakken met het Rijksbeleid/Regeerakkoord; het klimaatakkoord, het preventieakkoord, de warme sanering van de varkenshouderij en het voedselbeleid. Brede welvaart De bijdrage aan de brede welvaart is dat gezonder en duurzamer geproduceerd voedsel de gezonde leefomgeving waarborgt voor mens en dier. Daarnaast verbetert het de kwaliteit van leven (in relatie tot gezondheid en levensverwachting), vergroot het de economische en ecologische houdbaarheid van de voedselconsumptie en – productie, wordt het economische perspectief van agrariërs verbeterd en wordt de ecologische kwaliteit van de natuur verhoogd.
Doelgroepen	Geef de doelgroepen aan van de Regiodeal en hoe zij betrokken zijn
	We onderscheiden de volgende doelgroepen: - Voedselproducenten (met speciale aandacht voor agrariërs) - Ketenpartijen in de agro- en foodsector - Burgers die wonen in de invloedssfeer van agrarische bedrijven - Veevoerbedrijven en de stalsystemenleveranciers - Voedselconsumenten (gezonde mensen, risicogroepen en patiënten) - Leveranciers en afnemers van de gezondheidszorg - Kennisinstellingen (met speciale aandacht voor het groene onderwijs en R&D (One Health en sociale wetenschappen) - Partners in de gezondheidszorg (ziekenhuizen, instellingen en zorgprofessionals) Al deze doelgroepen zijn op uiteenlopende wijze vertegenwoordigd in de denktanks die meegedacht hebben met de Regiodeal.
Inzet en co-financiering	Omschrijf welke bijdrage partijen dienen te leveren, ingaan op: - Welke samenwerking wordt met het Rijk gezocht (experimenteerruimte, netwerk, verruiming van regelgeving of financiële bijdrage) - Inzet bijdrage regio

	Voor de innovaties in de agrarische sector zoeken we experimenteeruimte en eventueel verruiming (aanpassing) van regelgeving. Om de impact te vergroten van de verschillende proeftuinen, interventies en projecten in de programmatische aanpak hopen we op netwerksteun en soortgelijke ondersteuning voor effectieve coördinatie (in ieder geval als het gaat om de beoogde nationale impact). We zoeken ook de samenwerking in netwerk en partnerschap om de mainportfunctie van FoodValley voor Nederland te effectueren. Dit kan door gezamenlijk te bouwen aan een investeringsplan voor FoodValley voor de lange termijn en het WFC te operationaliseren. Tot slot vragen we financiële bijdragen voor de verschillende programmatische onderdelen vanwege de beoogde nationale impact. De partijen in de regio zijn in staat om de gevraagde financiële bijdrage voor 50 procent te kunnen co-financieren. Naast deze financiële inzet zullen de partijen verschillende onderdelen van de programmatische aanpak uitvoeren.
Structureel karakter	Waarborging van het structurele karakter & Financieringsmodel
	Door de beoogde impulsen van de Regiodeal gaan we uit van een vliegwieleffect met betrekking tot publieke/private investeringen met een multiplier van zes. Daarnaast kan de uitvoering, monitoring en verantwoording van de onderdelen van de programmatische aanpak belegd worden in bestaande langjarige programma's met evenredige (langjarige) financiering. Het totale financiële volume van het programma is 132 miljoen voor de eerste vier jaar. Daarvan is 15 miljoen bedoeld voor de onderdelen met betrekking tot de agrarische sector, 17 miljoen voor de thematiek rondom voeding en gezondheid en 100 miljoen voor het versterken van de mainportfunctie van de FoodValley. Van deze bijdrage vragen we 40 miljoen van het Rijk, en hebben indieners gezamenlijk de intentie om circa 50 miljoen te investeren en is reeds 25 miljoen gereserveerd door private partijen. Dit zijn echter nog indicaties en uiteindelijk moet in verdere uitwerking van financiële arrangementen nader bekeken worden hoe de financiële invulling voor de verschillende onderdelen precies plaatsvindt. Daarbij wordt ook nadrukkelijk gekeken naar meer private investeringen waar dat mogelijk is en naar de mogelijkheden van revolverende financiering via o.m. fondsen vanuit OostNL en InvestNL. Investeerders zoals Rabobank maar ook business angels hebben de voorstellen reeds onder ogen gehad en aangegeven geïnteresseerd te zijn.
Governance	De invulling van governance van het programma
	Een bestuurlijke stuurgroep (gevormd uit de deelnemende partijen van de Regiodeal) zorgt voor de bestuurlijke sturing van de totstandkoming van de Regiodeal. Afhankelijk van de definitieve invulling van de Regiodeal en de lopende, langjarige programma's, waarmee de Regiodeal (of onderdelen) vervlochten kan worden, moet het bestuurlijk arrangement gemaakt worden. Met het huidig inzicht beleggen we de bestuurlijke sturing, monitoring en eindverantwoordelijkheid bij de bestuurlijke stuurgroep van de Regiodeal. Daarbij zijn wij ook bereid om in nauw overleg met het ministerie van Binnenlandse Zaken te innoveren en

	experimenteren met de benodigde bestuurlijke arrangementen (denk daarbij aan financieringsstructuren).

Regiodeal FoodValley

Versnelling van de transitie naar
duurzaam en gezond voedsel

31 augustus 2018

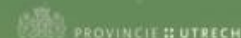

FoodValley

Het Nederlandse epicentrum van voedselinnovatie en kennis

31 augustus 2018

BIDBOOK - REGIODEAL

Samenvatting

1

De voedseltransitie is een opgave die speelt van mondiaal tot regionaal niveau.

Om de benodigde transitie tijdig te realiseren is het versnellen van innovaties cruciaal. Nederland kan hierin mondiaal een voortrekkende rol spelen door:

- In de veehouderij te experimenteren met nieuwe stallen en andere duurzame productietechnieken en de resultaten van onze innovaties grootschalig beschikbaar te maken voor de boerenbedrijven van de toekomst.
- Ervoor te zorgen dat meer mensen gezond en duurzaam voedsel eten door op innovatieve manieren een voedselomgeving te creëren die daartoe uitnodigt, en voeding een belangrijke plek te geven in de curatieve en preventieve gezondheidszorg.
- In de mainport FoodValley wetenschap, praktijkonderwijs, starters en bestaande bedrijven bij elkaar te brengen om innovaties toe te passen in nieuwe en bestaande producten. Het WFC is daarbij de internationale etalage voor het Nederlandse voedselbeleid van de toekomst.

2

Partners van regiodeal FoodValley willen samen met het Rijk een impuls geven aan de benodigde versnelling en innovatie.

- Partners verbonden aan de regiodeal FoodValley hebben gezamenlijk de benodigde kennis, expertise, ervaring en het netwerk om het Rijk te helpen bij het bereiken van haar doelstellingen.

3

Dat doen we door initiatieven op te schalen en te verbinden, zowel regionaal als nationaal.

- Een proeftuin voor agrarische sector op te zetten die moet leiden tot een meer circulaire landbouw die in staat is om een gezonde leefomgeving voor mens, dier en omgeving te waarborgen.
- Een innovatiecentrum voor de veehouderij te realiseren die in staat is kennis en expertise te leveren voor gehele sector in Nederland.
- Een expertisecentrum te realiseren voor de grootschalige productie van insecten als alternatieve dierlijke eiwitten.
- Consumenten bewust te maken van het belang van duurzaam en gezond voedsel door het realiseren van het World Food Center Experience.
- Een overkoepelend programma waarin gezonde en duurzame voeding van prille start tot oude dag centraal staat, met speciale aandacht voor kwetsbare groepen zoals moeder en kind, patiënten, lage inkomensgroepen en ouderen.
- Het realiseren van programma's bij het World Food Center om samen met kennisinstellingen en bedrijven meer inzicht te krijgen in consumentengedrag in relatie tot voeding.
- Een innovatie mainport voor Nederland in te richten op het gebied van duurzaam en gezond voedsel.
- Toegang tot gedeelde faciliteiten voor MKB en startende ondernemers verbeteren om innovaties te versnellen.

4

Om de benodigde impact te realiseren heeft FoodValley het Rijk nodig.

- De regiodeal FoodValley kan een duurzame impuls geven aan deze lange termijn doelstellingen met concrete voorstellen.
- Om daadwerkelijk de benodigde impact te hebben op bovenregionaal niveau hebben we experimenteeruimte in regelgeving nodig, willen we bovenregionale activiteiten organiseren en initiatieven opschalen en nieuwe financiële impulsen ontwikkelen.

1

Opgave voedseltransitie

Mondiaal

Door afname van landbouwgrond en de stijging van de vraag naar voedsel moeten meer met minder produceren.

- Wereldwijde vraag naar voedsel stijgt met circa 60 procent in 2050.
- Door klimaatverandering en verkeerd grondgebruik gaat jaarlijks 2-4 mln hectare landbouwgrond verloren.

We moeten duurzamer voedsel produceren om de klimaatverandering tegen te gaan.

- Huidige productiemethoden leveren een grote bijdrage aan de mondiale CO2 uitstoot.
- We moeten gezonder voedsel produceren om wereldwijde problemen met obesitas en bijbehorende ziekten te verminderen.

Om deze meervoudig opgave aan te pakken is innovatie, en grootschalige implementatie daarvan, noodzakelijk maar het huidige tempo is niet snel genoeg. Nederland bezit door haar kennis van innovatief voedsel de capaciteit om de benodigde versnelling aan te jagen.

Nationaal

Nederland is wereldwijd koploper op het gebied van productieve en duurzame voedselproductie.

- We zijn onvoldoende in staat om een gezonde leefomgeving voor mens, dier en omgeving te waarborgen.

Nederland heeft zich via het akkoord van Parijs verplicht om haar CO2 uitstoot te verminderen.

- De agrifoodsector is mede verantwoordelijk voor CO2 uitstoot en werkt aan oplossingen om de uitstoot te verminderen.

Mede door de toename van welvaartsziekten stijgen in Nederland de zorgkosten.

Het versnellen van innovatie en grootschalige implementatie is nodig om deze meervoudige opgave aan te grijpen.

Regionaal

De mondiale en nationale transitieopgave hebben ook impact op regionaal niveau.

- Boeren hebben problemen om het hoofd boven water te houden vanwege afnemende marges en toenemende regeldruk die mede bedoeld is om bovenstaande opgaven aan te pakken.
- Uitstoot van de landbouw verkort de gemiddelde levensverwachting van inwoners in de regio.
- Toenemende verstedelijking zet de houdbaarheid van de huidige agrarische sector onder druk.
- Huidige consumptiepatroon van voedsel leidt tot toename van welvaartsziekten.
- Er is een toename van tweedeling in de samenleving met rijke mensen die een gezonder en langer leven hebben dan mensen uit lagere milieus.

2 We versnellen de transitie naar duurzaam en gezond voedsel door:

... in de veehouderij te experimenteren met nieuwe stallen en andere duurzame productietechnieken en de resultaten van onze innovaties grootschalig beschikbaar te maken voor de boerenbedrijven van de toekomst.

... mensen te verleiden tot het eten van gezond en duurzaam voedsel door innovatieve experimenten in de ruimtelijke, sociale en zorgomgeving en gezonde voeding een belangrijke plek te geven in curatieve en preventieve gezondheidszorg.

... in mainport FoodValley wetenschap, praktijkonderwijs, starters en bestaande bedrijven bij elkaar te brengen om innovaties toe te passen in nieuwe en bestaande producten, met het WFC als internationale etalage voor het Nederlandse voedselbeleid van de toekomst.

3A Versnellen transitie primaire sector

Nieuwe innovatieve maatregelen voor een zoveel mogelijk duurzame landbouw met een gezonde leefomgeving voor mens en dier

- Op een groot aantal proeflocaties nieuwe innovaties toepassen. Focus ligt op pluimvee en de kalversector omdat deze sector in de regio FoodValley nationaal het meest onderscheidend is.
- Met behulp van big data monitoren van de effecten van maatregelen op onder meer luchtkwaliteit (fijnstof), grond, water, gezonde bodem, natuur & biodiversiteit, gezonde leefomgeving om de meest effectieve set aan maatregelen te vinden en deze vervolgens beschikbaar te maken voor heel Nederland.
- Samen met boerenondernemingen kijken hoe we via een combinatie van regelgeving, eerlijke en nieuwe verdienmodellen (true pricing), kortere voedselketens, nieuwe productiesystemen en andere innovaties de transitie naar duurzamere bedrijfsmodellen economisch rendabel kunnen maken en tegelijkertijd een gezonde leefomgeving kunnen waarborgen voor mens en dier.

Versnellen Innovatie in de (intensieve) veehouderij

- Opzetten innovatiehubs/-centra rondom varkenshouderij en andere veesoorten
- De verbinding tussen de maatschappij en agrariër versterken.

Een impuls aan de productie van alternatieve vormen van voedsel

- Samen met MKB-bedrijven een expertise centrum realiseren voor de grootschalige productie van insecten.
- Kennisontwikkeling aanjagen om de kansen voor het gebruik en toepassing van nieuwe en bestaande eiwitten te vergroten (waaronder de inzet van reststromen van voedsel, grootschalige insectenkweek en de eiwitextractie uit grassen).

Betrokken partners

Poultry Expertise Centre (PEC), LTO Noord: afdeling Gelderse Vallei, Wageningen University & Research (WUR), Utrecht University (UU)
Netherlands Center for One Health (NCOH), Aeres Group, ICT campus FoodValley, Gemeenten regio FoodValley, Partners verbonden aan manifest gezonde leefomgeving, Partners verbonden aan manifest van Salentein, Partners verbonden aan 'Boert bewust', Waterschap Vallei-Veluwe, Provincies Utrecht en Gelderland, Rabobank Vallei en Rijn.

Benodigd budget: € 15 mln.

De omvang van het benodigde budget is gebaseerd op eerdere ervaringen bij manifest gezonde leefomgeving en manifest van Salentein en andere lopende pilots, rekening gehouden dat meebetaald wordt bij implementatie van nieuwe technieken op circa 15 proeflocaties en kosten voor opzetten monitoringsysteem op circa 200 locaties. De kosten voor praktijkonderzoek (€4mln over drie jaar) zijn gebaseerd op een aantal voorstellen vanuit kennisinstellingen en de realisatie van expertise centrum voor insecten. Exacte private investeringen zijn afhankelijk van in hoeverre revolverende financiering gebruikt kan worden waarbij boerenondernemingen bepaalde apparatuur later kunnen terugbetalen. Rabobank/Vallei en Rijn geeft aan interesse te hebben.

3B Gezonde voeding, van prille start tot oude dag

Mensen verleiden gezonder en duurzamer te eten

- Met nudges (kleine duwtjes) - of andere aanpassingen in de keuzeomgeving - gezondere en duurzamere voedselkeuzes te stimuleren.
- Experimenteren met maatregelen in de ruimtelijke ordening om mensen meer in aanraking te laten komen met gezond en duurzaam voedsel.
- Samen met bedrijven experimenteren met vitaliteit op de werkvloer.
- Omgevings- en leefstijl interventies realiseren bij risicogroepen ter preventie van hart- en vaatziekten en diabetes.
- Een World Food Center Experience realiseren waar jaarlijks 350.000 mensen op een aantrekkelijke wijze het eerlijke verhaal over voedsel wordt verteld.

Voeding in de zorg verbeteren en in de praktijk brengen

- Voedingszorg voor oncologische patiënten en patiënten met chronische ziekten optimaliseren.
- Eiwitrijke voeding en krachttraining voor kwetsbare ouderen borgen in de praktijk.
- Goede voeding en beweging realiseren voor mensen met cognitieve achteruitgang.
- Optimale voeding rond operaties aan knie of heup verstrekken.
- Met optimale voeding in de eerste 1000 dagen (moeder en kind) bijdragen aan levenslange gezondheid.
- Het testen en toepassen van ICT-innovaties als kansrijk spoor voor vernieuwing.

Kennis van gezond en duurzaam voedsel verbeteren

- Verbeteren van de inbedding van voedingsonderwijs in kennisinstellingen met zorgopleidingen (MBO, HBO en WO).
- Samen met o.a. Rijk en Voedingscentrum werken aan doorontwikkeling van het voedselonderwijs, waarbij het WFC-Experience de ambitie heeft het nationale voedingseducatiecentrum te worden met ruimtes om het ontstaan, het bewerken en de toepassingen van voedsel te ervaren.

Betrokken partners

Ziekenhuis Gelderse Vallei, Wageningen Universiteit & Research (WUR), Radboud Universiteit Nijmegen (RU), Universiteit Utrecht (UU), Hogeschool Utrecht, Christelijke Hogeschool Ede, Opella (zorginstellingen), Gemeenten Ede, Utrecht en Wageningen, Prinses Máxima Centrum, Rijnstate, UMC Utrecht, AGORA, Menzis, Huisartsen Gelderse Vallei, ICT-campus FoodValley, Netherlands Heart Institute, Diagnose Voeding en gezondheid / BeBright, Economic Board Utrecht, Sustainable Food Initiative, private partijen in Food en ICT, zoals Danone Nutricia Research, Royal FrieslandCampina, MKB en start-ups.

Benodigd budget: € 17 mln.

Bedragen zijn indicatief voor het opzetten van programma-ondersteuning, praktijkonderzoek en de implementatie van interventies bij verschillende doelgroepen en opschaling daarvan. Verdeling tussen privaat (deelnemende bedrijven, verzekeraars), overheid en kennisinstellingen en zorginstellingen moet nog verder worden uitgewerkt.

3C FoodValley als mainport werkt aan nieuwe gezonde en duurzame voeding

Nauwere verbinding tussen innovatie en de consument

- Opzetten van het WFC onderzoeksprogramma gericht op “consumer involvement” bij gezonde en duurzame keuzes op het terrein van voeding.
- In het WFC een Living-lab voor het Sustainable Food Initiative inrichten, voor beter inzicht in consumentenvoorkeuren bij productie van duurzame voedingsmiddelen.
- Via het WFC een Internationale etalage bieden voor professionele bezoekers over wat Nederland op terrein van duurzaam en gezonde voeding te bieden heeft.

Toegankelijker maken van gedeelde faciliteiten voor MKB en startende ondernemingen

- Vouchers uit geven voor het gebruik van gedeelde faciliteiten voor MKB en startende ondernemingen.
- Een gezamenlijke pool van mensen opzetten die de gedeelde faciliteiten kunnen bedienen.
- Het uitbreiden van het aanbod van gedeelde faciliteiten gericht, mede op de vraag van MKB en startende ondernemingen.
- Het uitbreiden van gedeelde faciliteiten in het algemeen met oog voor duurzame exploitatie.
- Aantrekkelijke betaalbare huisvesting voor startende ondernemers realiseren.

Mainportfunctie inrichten

- Een clusterorganisatie opzetten om de mainportfunctie van FoodValley, op het gebied van voeding en gezondheid, te versterken. Hierbij werken we aan de versnelling van innovatie, het verbeteren van het vestigingsklimaat, human capital, promotie en acquisitie en ondernemerschap. Ondersteunen van inhoudelijke programma's, zoals het Sustainable Food Initiative (SFI) en The Protein Cluster (TPC) en aandacht voor langjarige financiering via mogelijkheden InvestNL.

Betrokken partners

Bedrijven en kennisinstellingen verbonden aan het Sustainable Food Initiative (SFI), partners verbonden aan het World Food Centre (WFC), partners verbonden aan het langjarig ontwikkelprogramma 'Agrifood2030', partners verbonden aan The Protein Cluster, partners verbonden aan Triple Helix FoodValley .

Benodigd budget € 100 mln.

€60 mln. is benodigd voor de realisatie van het World Food Center, gebaseerd op een uitgewerkte business case met privaat/overheid elk 50%. Van het Rijk vragen we €10mln. Voor de clusterorganisatie is €18mln gerekend over drie jaar op basis van een optelsom van de huidige jaarlijkse uitvoeringskosten (Kennispark, StartLife, SRF, SFI, TPC ed.) en toekomstige ambities binnen SFI, TPC en agrifood2030. Hier vragen we €6 mln van het Rijk. Voor de vouchers en gedeelde pool operators rekenen we op € 9 mln over 3 jaar gebaseerd op ervaring van exploitatiekosten van SRF en huidige kosten van operators (klein gedeelte daarvan). Kosten vouchers is primair overheid en operators wordt primair kennis en privaat gedragen. Hierbij vragen we in totaal € 1.5mln van het Rijk. Voor SRF-fonds € 12mln over drie jaar gebaseerd op ervaringen met uitstroom middelen SRF-fonds van afgelopen 10 jaar en hoogte van bedrag van Cat-Agro. Hierbij vragen we € 4 mln Langjarige financiering van beide onderdelen wordt georganiseerd in agrifood2030 want financieel arrangement moet lange termijn geborgd zijn.

4 Partners FoodValley en Rijk geven impuls voor langjarige ambities

Concrete resultaten tijdens deze kabinetsperiode

- We hebben duurzaam en economisch rendabele bedrijfsvormen ontdekt voor de agrarische sector.
  - We hebben een manier ontdekt waarop we grootschalig insecten kunnen produceren.
  - We hebben een innovatiecentrum voor intensieve veehouderij gerealiseerd.
-
- We hebben in de praktijk ontdekt hoe we mensen kunnen verleiden tot het eten van duurzaam en gezond voedsel.
  - We hebben bestaande en nieuwe kennis over voeding op maat in de zorg in de praktijk gebracht, om welzijn en herstel van patiënten te bevorderen.
  - Doordat het WFC-experience operationeel is worden 350.000 bezoekers per jaar onafhankelijk geïnformeerd en bewust gemaakt van het belang van gezond en duurzaam voedsel.
-
- Innovaties komen sneller tot stand doordat beginnende ondernemers en MKB beter toegang hebben tot gedeelde faciliteiten.
  - FoodValley nationaal en internationaal als mainport voor innovatie in duurzaam en gezonde voeding is erkend.

.... zijn gericht op langjarige ambities

- Door middel van innovatie heeft Nederland een florerende en toekomstbestendige landbouwsector die duurzaam is voor mens, dier en omgeving.
-
- De duurzame en gezonde keuze is structureel gemakkelijker geworden. Hierdoor gaan we de toename in leefstijl gerelateerde chronische ziekten in Nederland tegen en is het economisch rendabeler om gezond en duurzaam voedsel te produceren.
  - Door verbeterde voeding en leefstijl van o.a. mensen uit risicogroepen en patiënten wordt:
    - de tweedeling in de samenleving tegengegaan
    - de kwaliteit van leven verbeterd en de daaraan verbonden zorgkosten verminderd.
-
- Nederland is mondiaal een gidsland voor innovatie in duurzaam en gezond voedsel met FoodValley als innovatie mainport.

4

Aansluiting bij Rijksbeleid en brede welvaart

Hoe draagt een voorstel bij aan de brede welvaart in de regio en/of daarbuiten?

Meer gezond en duurzaam voedsel waarborgt een gezonde leefomgeving en voor mens en dier. Het vergroot de economische en ecologische houdbaarheid van de voedselconsumptie en –productie. Het economische perspectief van agrariërs wordt toekomstbestendig. De ecologische kwaliteit van de natuur wordt verbeterd.

Het verbetert de kwaliteit van leven in relatie tot gezondheid en levensverwachting. We dringen de sociale tweedeling tot die levensverwachting terug. Voedsel wordt een middel in de preventieve en curatieve gezondheidszorg.

De ontwikkelde kennis delen we met andere partijen, organisaties en overheden. Opgedane kennis wordt breed beschikbaar en draagt bij aan de versnelling naar een transitie van ons voedsel- en consumptiepatroon en vergroot de Nederlandse welvaart.

Waarom moet het Rijk hieraan bijdragen om die brede welvaart te bereiken?

De opgave is van nature regio-overstijgend en heeft een nationale impact. Bijvoorbeeld: voor het circulair maken van de landbouw is voor een deel bovenregionale organisatie nodig. Daarnaast is het Rijk nodig voor het aanpassen van bepaalde wettelijke kaders. De resultaten zijn nationaal toepasbaar en van essentieel belang voor de benodigde transitie.

Opgave is regio-overstijgend. Concepten uit dit programma moeten uiteindelijk bovenregionaal worden opgeschaald om impact te hebben. Daarnaast is het rijk nodig voor het aanpassen van bepaalde wettelijke kaders is het Rijk. De sociale tweedeling terugdringen is een nationale opgave evenals het toepassen van voeding in de gezondheidszorg in ons land.

De benodigde infrastructuur voor het nationale ecosysteem is een primaire taak van de Rijksoverheid. Impact ervan is sterk regio-overstijgend. Met andere woorden: impact kan niet worden gemaakt zonder het Rijk.

4 In verbinding met de doelstellingen van het regeerakkoord

Onze voorstellen voor een versnelling van de transitie naar duurzaam en gezond voedsel sluiten aan bij:

❖ Het Topsectorenbeleid	LNV en EZK proberen innovaties te versnellen via Topsectoren (Topsectorenbeleid meer focussen op economische kansen die het thema landbouw/water/voedsel biedt). De topsectoren Agri & Food , Tuinbouw & Uitgangsmaterialen en Life Sciences & Health hebben de ambitie wereldleider te zijn in duurzame oplossingen voor mondiale maatschappelijke uitdagingen voor landbouw en voedsel en daarmee concurrerende en economisch vitale sectoren te blijven die krachtige pijlers zijn voor inkomen en werkgelegenheid.
❖ Missiegedreven programma's	Waarden Ontwikkelen en True Pricing , Voedselverspilling (50% verminderen en rest waarde), Duurzame Bodem (incl. precision farming) Duurzame Eiwitvoorziening (incl N kringloop), Natuurinclusieve landbouw (vergroten biodiversiteit, landschapskwaliteit, bodembeheer: met goed verdienmodel, producent/consument relatie, kringlooplandbouw), Circulaire economie
❖ Nieuwe visie duurzame voedselproductie	
❖ Het preventieakkoord van VWS	
❖ Een warme sanering van de primaire sector	
❖ Nationaal grondstoffenakkoord	Waarin een transitieagenda biomassa voedsel is opgesteld
❖ De Voedselagenda van LNV en VWS	
❖ Het voedselbeleid van VWS	Met een accent op het verkleinen van de gezondheidskloof
❖ De versterking van de kwaliteit van het MBO-onderwijs (OCW)	
❖ Nieuwe manieren van regionaal-economische samenwerkingen	Zoals bijvoorbeeld Agenda Stad vanuit het ministerie van BZK en de werkwijze van het IBP zoals ook opgesteld door IPO, VNG, Waterschappen en Rijksoverheid.
❖ Klimaatakkoord	We geven invulling aan het klimaatakkoord voor de hele voedselketen van producent tot consument,

FoodValley in regeerakkoord
 De samenwerking in regio FoodValley versterken om een gezonde leefomgeving te waarborgen voor mens en dier.

Niet financieel

- Regelgeving en experimenteerruimte
- Organisatie en coördinatie van verschillende proeftuinen

Reguliere beleidsbudgetten

- Warme sanering Varkenshouderij, landelijk budget van 60 mln. voor innovatie (LNV)
- Actieplan kwaliteit MBO verhogen (OCW) voor onderdeel met Aeres
- Deelonderzoek vanuit Topsectoren

Regio-envelop geld

- Aanvullend op onderdelen waar reguliere financiering niet mogelijk is

- Regelgeving en experimenteerruimte
- Organisatie, verbinding en coördinatie van vergelijkbare voorstellen

- Preventie akkoord (VWS)
- Deel onderzoek vanuit Top-sectoren

- Aanvullend op waar instrumenten VWS en LNV geen mogelijkheden bieden

- Benoemen van FoodValley als mainport in Rijksdocumenten
- Actief participeren in opzetten mainportfunctie
- Partner zijn in WFC en erkennen als nationaal centrum (dus ook gebruik maken in die hoedanigheid)
- Regelgeving aanpassen om nieuwe vormen van triple Helix partnerschap te faciliteren

- Wellicht (beperkte) middelen vanuit MKB-samenwerkingsagenda voor onderdelen uitvoeringskracht TPC
- Regulier budgetten VWS, LNV, OCW, BZ en Topsectoren voor WFC onderzoeksprogramma, internationale etalage, voedsleeducatie en living lab.

- Aanvullend op bestaande beleidsbudgetten.

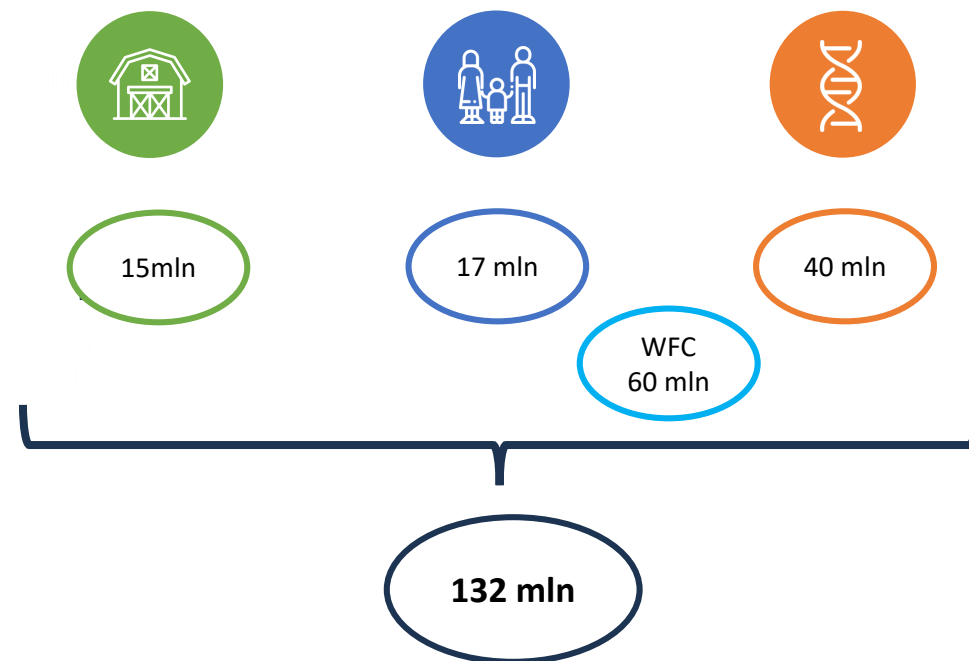
4 Financiering

50 miljoen vanuit regio

Het totale financiële volume van het programma is 132 miljoen voor de eerste vier jaar. Daarvan is 15 miljoen bedoeld voor de onderdelen met betrekking tot de agrarische sector, 17 miljoen voor de thematiek rondom voeding en gezondheid en 100 miljoen voor het versterken van de mainportfunctie van de FoodValley. Van deze bijdrage vragen we 40 miljoen van het Rijk, en hebben indieners gezamenlijk de intentie om 50 miljoen te investeren en is reeds 25 miljoen gereserveerd door private partijen.

Het betreft indicaties en uiteindelijk moet in verdere uitwerking van financiële arrangementen nader bekeken worden hoe de financiële invulling voor de verschillende onderdelen precies plaatsvindt. Daarbij wordt ook nadrukkelijk gekeken naar meer private investeringen waar dat mogelijk is en naar de mogelijkheden van revolverende financiering via o.m. fondsen vanuit ontwikkelingsmaatschappijen en InvestNL. Investeerders zoals Rabobank maar ook business angels hebben de voorstellen reeds onder ogen gehad en aangegeven geïnteresseerd te zijn.

Regio FoodValley	€10 mln.
Provincie Utrecht	€10 mln.
Provincie Gelderland	€30 mln.
Rijksoverheid (gevraagd in voorstel)	€40 mln.

Vliegwieleffect

Door de beoogde impulsen van de Regiodeal gaan we uit van een vliegwieleffect met betrekking tot publieke/private investeringen met een fors multiplier effect. Daarnaast kan de uitvoering, monitoring en verantwoording van de onderdelen van de programmatische aanpak belegd worden in bestaande langjarige programma's met evenredige (langjarige) financiering.